

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΛΑΝΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Θεματική Περιοχή: Τοπική Πολιτιστική Κληρονομιά
Τίτλος Ενότητας: Με έμπνευση τα παραμύθια του χαρακτή Χαμπή
Βαθμίδες: 2,3 / Τάξεις: Ε', ΣΤ'
Διάρκεια: 5 X 80 λεπτά

ΣΚΕΠΤΙΚΟ	ΣΤΟΧΟΙ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ
<p>ΓΙΑΤΙ (Αναφέρεται στον Δείκτη Επιτυχίας 1) Θεματική Περιοχή: Πολιτιστική Κληρονομιά Για ποιο λόγο αναπτύσσονται οι συγκεκριμένες δραστηριότητες και ποιες πηγές χρησιμοποιούνται για παραγωγή ιδεών; Οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να διερευνήσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τέχνης του Κύπριου χαρακτή Χαμπή Τσαγγάρη, μέσα από την ταινία και τα παραμύθια του και να δημιουργήσουν έργα. Μέσα από πειραματισμούς και πολυαισθητηριακές εμπειρίες προσεγγίζουν τα εικαστικά στοιχεία της γραμμής, σχήματος, μοτίβου και υφής.</p> <p>Πηγές Ταινία: Ταινίες αφιερωμένες σε Κύπριους Εικαστικούς Καλλιτέχνες – Χαμπής Τσαγγάρης https://www.youtube.com/watch?v=QTIUbwTnQ5k</p> <p>Τα παραδοσιακά παραμύθια με εικονογράφηση του χαρακτή Χαμπή: <i>Ο Σπανός τζιαι οι σαράντα δράτζιοι</i>, <i>Ανεράδα</i> και <i>Το βασιλόπουλον της Βενεδιάς</i>.</p> <p>Βίντεο:</p> <ul style="list-style-type: none"> https://eikad.schools.ac.cy/index.php/el/yliko/vinteo-technikes/18-vinteo-technikes/172-vinteo-technikes-charaktiki-typoma (Υ.Π.Α.Ν.) http://printmaking.cy/gr/read-watch-listen/ (Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή)	<p>1.7. Να διερευνούν στοιχεία της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς, μέσα από τα παραδοσιακά παραμύθια που εικονογράφησε ο χαρακτή Χαμπής.</p> <p>1.8.1 Να παρατηρούν και εκφράζουν στοιχεία που αφορούν στο έργο του Χαμπή Τσαγγάρη σε σχέση με τα πιο κάτω: - σχήματα, γραμμές, μοτίβο και υφή - απεικόνιση συναισθημάτων</p> <p>1.9.1 Να διερευνούν τη χρήση και λειτουργία της εικόνας στον σύγχρονο πολιτισμό μέσα από τα εικονογραφημένα παραδοσιακά παραμύθια του χαρακτή Χαμπή.</p>
<p>ΤΙ; (Αναφέρεται στον Δείκτη Επιτυχίας 2) Οι μαθητές/μαθήτριες χρησιμοποιούν μορφολογικά και δομικά στοιχεία και διακρίνουν τον ρόλο τους στην εικαστική δημιουργία του χαρακτή Χαμπή.</p>	<p>2.1.1. Να εντοπίζουν στα έργα του χαρακτή και στα δικά τους έργα, μορφολογικά και δομικά στοιχεία όπως σημείο, γραμμή (ευθεία, καμπύλη, μονοκονδυλιά, κυματοειδής, περίγραμμα), σχήματα (γεωμετρικά και οργανικά), θετικός-αρνητικός χώρος, μοτίβο, επανάληψη, κίνηση και τοποθέτηση.</p>
<p>ΠΩΣ; (Αναφέρεται στους Δείκτες Επιτυχίας 3, 4, 5) Οι μαθητές/μαθήτριες εξοικειώνονται με πρακτικές σε σχέση με τη χρήση διάφορων υλικών, τεχνικών και</p>	<p>3.1.1. Να εξερευνούν τις ιδιότητες - των υλικών, όπως της μπογιάς για την εκτύπωση σε λινόλεουμ (υφή μπογιάς και κατάλληλο χαρτί)</p>

<p>διαδικασιών για τη δημιουργία των δικών τους χαρακτηριστικών έργων.</p>	<p>- των μέσων, όπως τα εργαλεία χαρακτηριστικής, είδη χάραξης, και μέτρα ασφάλειας.</p> <p>3.2.3. Να χρησιμοποιούν τεχνικές όπως η χαρακτηριστική και συγκεκριμένα η λινογραφία για να εκφραστούν και να δημιουργήσουν το δικό τους έργο.</p> <p>4.1.1 Να εκφράζουν και να αιτιολογούν απόψεις για τα δικά τους έργα και τα έργα των συμμαθητών/ριών τους με σεβασμό στη διαφορετική άποψη. Να εντοπίζουν μορφολογικά ή/και δομικά στοιχεία και να αιτιολογούν τις προσωπικές τους επιλογές.</p> <p>4.2.1 Να παρατηρούν τα φυσικά χαρακτηριστικά των έργων του Χαμπή όπως σχήμα, επιφάνεια, μέγεθος, τεχνικές /υλικά, και τα στοιχεία του έργου όπως όνομα καλλιτέχνη, τίτλος και χρονολογία.</p> <p>4.3.1. Να αντιλαμβάνονται το πλαίσιο δημιουργίας του έργου του χαρακτήρα (απλές πληροφορίες σε σχέση με τον λόγο/σκοπό δημιουργίας, οι απόψεις του δημιουργού, η εποχή κτλ.).</p> <p>4.4.1 Να εντοπίζουν στοιχεία που αφορούν στη σημαντικότητα των έργων του Κύπριου καλλιτέχνη, όπως ποιος είναι και ότι αποτελεί μέρος της ιστορίας του τόπου και της συλλογικής ταυτότητας της εικαστικής δημιουργίας στην Κύπρο.</p> <p>5.3.1 Να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων που αφορούν στα εικαστικά τους έργα, που αφορούν στην επιλογή των έργων τους για προώθηση με διάφορους τρόπους: έκθεση στο θέατρο, δημιουργία qr codes και έκθεσή τους στο Δημοτικό Μουσείο χαρακτηριστικής Χαμπή και στον Δήμο Μέσα Γειτονιάς, έκθεση μαζί με άλλα έργα τους σε γκαλερί στο τέλος της χρονιάς.</p>
<p>Μέσα – Υλικά:</p> <p>Ταινία: Ταινίες αφιερωμένες σε Κύπριους Εικαστικούς Καλλιτέχνες – Χαμπής Τσαγγάρης https://www.youtube.com/watch?v=QTIUbwTnQ5k</p> <p>Τα παραδοσιακά παραμύθια με εικονογράφηση του χαρακτήρα Χαμπή: <i>Ο Σπανός τζιαι οι σαράντα δράτζιοι, Ανεράδα και Το βασιλόπουλον της Βενεδιάς.</i></p> <p>Μετά τις δραστηριότητες για αισθητοποίηση των εικαστικών στοιχείων (γραμμή, υφή, τόνος) που είναι απαραίτητα για τη χάραξη, δίνονται στα παιδιά λινόλεουμ και εργαλεία χαρακτηριστικής, επεξηγώντας παράλληλα τα μέτρα ασφάλειας για τη χρήση τους. Ο/Η εκπαιδευτικός δείχνει ένα από τα πιο κάτω βίντεο, τα αντίστοιχα αποσπάσματα που επιδεικνύουν τη χάραξη, ενώ παράλληλα τους εξηγεί τη διαδικασία: https://eikad.schools.ac.cy/index.php/el/yliiko/vinteo-technikes/18-vinteo-technikes/172-vinteo-technikes-charaktiki-typoma (Υ.Π.Α.Ν.) http://printmaking.cy/gr/read-watch-listen/ (Μουσείο Χαρακτητικής Χαμπή)</p>	

Οργάνωση Χώρου/Τάξης:

Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην ορθή χρήση των εργαλείων, έτσι ώστε κανένα παιδί να μην τραυματιστεί. Για παράδειγμα ο τρόπος που κρατάνε το εργαλείο, το χέρι που δεν κρατά το εργαλείο είναι πάντα πίσω από αυτό που χαράζει, πατώντας το λινόλεουμ για να είναι σταθερό. Μετακινούμε το λινόλεουμ για να έρθει στη θέση που θέλουμε να χαράξουμε και ποτέ δεν βάζουμε μπροστά από το εργαλείο το χέρι μας, παίρνουμε το εργαλείο στα χέρια μας μόνο όταν θα το χρησιμοποιήσουμε.

Επίσης, καλό είναι να εκπαιδεύσουμε τα παιδιά και σε καλές ρουτίνες, έτσι ώστε να είναι και πιο αποτελεσματικά. Για παράδειγμα το λινόλεουμ να τοποθετείται καλά πάνω στον πάγκο για να μπορεί να χαραχτεί σωστά. Οι μυτούλες μπαίνουν πίσω στο κουτί, όταν δεν χρησιμοποιούνται για να μην χάνονται μέσα στα κομματάκια λινόλεουμ που αφαιρούνται.

Τα παιδιά ξεκινούν να χαράσσουν, αφού πρώτα περάσει ο/η εκπαιδευτικός από κάθε παιδί ξεχωριστά και δείξει όλα αυτά που είδαν και στο βίντεο (πώς κρατά το εργαλείο, πώς βάζει/βγάζει τις μύτες στο εργαλείο, πώς πιέζει το εργαλείο στο λινόλεουμ, πώς τοποθετεί το άλλο του χέρι για να μην κτυπήσει). Μόνο αφού βεβαιωθεί ο/η εκπαιδευτικός ότι το κάθε παιδί έχει καταλάβει αυτά τα βασικά σημεία, του δίνει ένα σετ με εργαλεία.

ΜΑΘΗΜΑ 1

Αφόρμηση

Ο/Η εκπαιδευτικός ρωτάει τα παιδιά αν ξέρουν κάποια παραδοσιακά παραμύθια της Κύπρου και όχι μόνο. Αν υπάρχουν παιδιά από άλλες χώρες τους ζητά να αναφέρουν παραδοσιακά παραμύθια από τις χώρες τους. Σημειώνει ταυτόχρονα στον πίνακα τις απαντήσεις όλων των παιδιών.

- Γνωρίζετε κάποιον καλλιτέχνη που ασχολήθηκε με την εικονογράφηση τέτοιων παραμυθιών;

Σημείωση

Η αφόρμηση μπορεί να γίνει με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Μπορεί για παράδειγμα να γίνει σύνδεση με το μάθημα της γλώσσας. Τα παιδιά θα μπορούσαν να κάνουν μία μικρή έρευνα, ρωτώντας τους γονείς ή/και παππούδες και γιαγιάδες τους για να τους πουν τέτοια παραμύθια από τις χώρες καταγωγής τους, να τα σημειώσουν και να τα συζητήσουν στην τάξη. Επίσης, θα μπορούσε να ξεκινήσει το μάθημα με αφόρμηση την ταινία και συγκεκριμένα το απόσπασμα που ο χαρακτήρας Χαμπής διαβάζει ένα από τα παραμύθια του.

Μετάβαση: Ο/Η εκπαιδευτικός αναφέρει στα παιδιά ότι υπάρχει ένας Κύπριος καλλιτέχνης που έχει εικονογραφήσει πολλά παραδοσιακά κυπριακά παραμύθια.

- Θέλετε να τον γνωρίσουμε;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: Θέαση ταινίας για τον χαρακτήρα Χαμπή Τσαγγάρη

Πριν από τη θέαση της ταινίας, τίθενται στα παιδιά τα πιο κάτω ερωτήματα και τα παιδιά δίνουν τις απαντήσεις τους:

Ερωτήματα πριν από τη θέαση:

- Ποιο είναι το αγαπημένο σας παραμύθι;
- Έχετε σκεφτεί ποτέ να το εικονογραφήσετε; Με ποιους τρόπους θα μπορούσατε να κάνετε την εικονογράφηση;

Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός, προβάλλει την ταινία *Χαμπής Τσαγγάρης* από τη συλλογή του Υ.Π.Α.Ν. *Ταινίες Αφιερωμένες σε Κύπριους Εικαστικούς Καλλιτέχνες (1930 - σήμερα)* και καλεί τα παιδιά με την ολοκλήρωση του αποσπάσματος να είναι σε θέση να απαντήσουν στα πιο κάτω ερωτήματα:

Σύνδεσμος: <https://www.youtube.com/watch?v=QTIUbwTnQ5k>

Απόσπασμα 0:01 – 5:30

Ερωτήματα κατά τη θέαση:

- Από πού κατάγεται ο χαρακτήρας Χαμπής; Πού ζει σήμερα;
- Πώς ήταν η παιδική του ηλικία;
- Ποιοι τον επηρέασαν για να ακολουθήσει τον κόσμο της τέχνης;
- Ποια τεχνική του άρεσε όταν ήταν στο δημοτικό σχολείο;
- Ποια τεχνική τελικά ακολούθησε στα έργα του;
- Ποιες είναι οι πηγές έμπνευσής του;

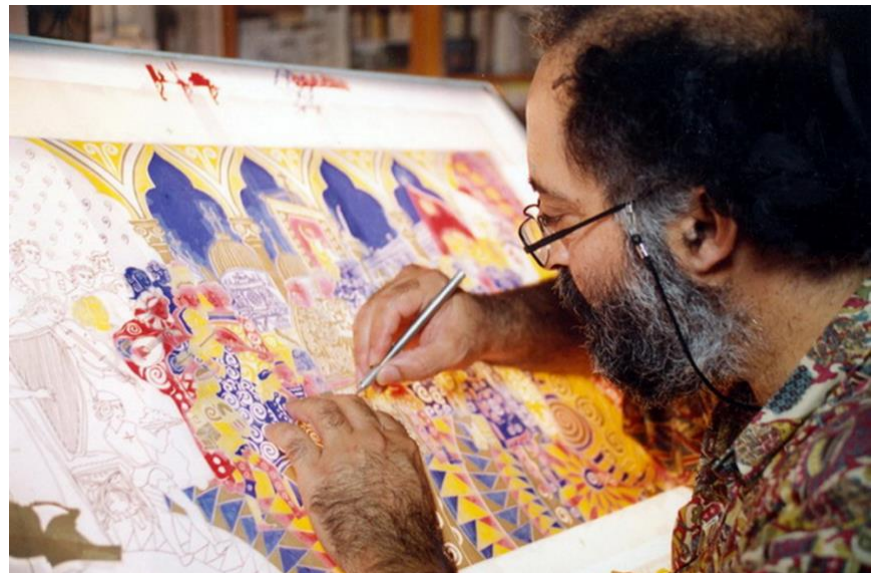
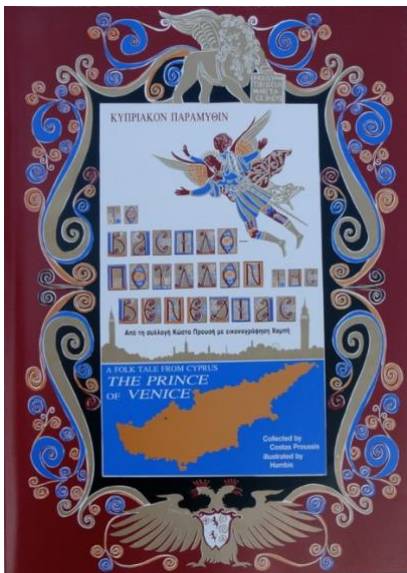
Στο σημείο αυτό, ο/η εκπαιδευτικός διακόπτει την ταινία για να συζητήσει με τα παιδιά τα ερωτήματα που τους είχαν τεθεί αρχικά. Έτσι, αφού κατανοήσουν το κοινωνικο-πολιτιστικό πλαίσιο που ζει και δημιουργεί ο καλλιτέχνης, αλλά και τις πηγές έμπνευσής του, προβάλλεται στο απόσπασμα που αφορά στα εικονογραφημένα του παραμύθια.

Απόσπασμα 8:10 – 17:13 (Παραμύθια)

Ερωτήματα πριν από τη θέαση:

- Πώς εκπλήρωσε τον στόχο του «να πάρει στον κόσμο τη χαρακτηριστική»;
- Ποια παραμύθια εικονογράφησε;
- Τι μαθαίνουμε για το κάθε παραμύθι;
- Γιατί νομίζετε ότι ο χαρακτήρας Χαμπής επέλεξε να εικονογραφήσει αυτά τα παραμύθια;

Μετάβαση (Προσχέδια σκηνών από τα παραμύθια)

Αφού η/ο εκπαιδευτικός συζητήσει με τα παιδιά τα πιο πάνω ερωτήματα που αφορούν στα εικονογραφημένα παραμύθια του Χαμπή, τα καλεί να επιλέξουν μια σκηνή από ένα παραμύθι και να την σχεδιάσουν στο εικαστικό τους ημερολόγιο. Μπορεί η σκηνή αυτή να είναι και φανταστική, αφού τα παιδιά δεν έχουν ακούσει ολοκληρωμένες τις ιστορίες. Τονίζεται ότι η σκηνή αυτή καλό θα ήταν να σχεδιαστεί πολύ γρήγορα, καθώς ο χρόνος που δίνεται για αυτή τη δραστηριότητα είναι 10 λεπτά. Στη συνέχεια τα παιδιά δείχνουν τα σχέδιά τους, ενώ τα υπόλοιπα μαντεύουν από ποιο παραμύθι είναι.

Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός θέτει το πιο κάτω ερώτημα και αμέσως μετά προβάλλει απόσπασμα από την ταινία που θα δώσει πληροφορίες στα παιδιά:

- Τι θα λέγατε να κάνουμε κι εμείς τα δικά μας χαρακτηριστικά έργα με έμπνευση ένα από τα παραμύθια; Η τεχνική που θα χρησιμοποιήσουμε είναι η λινογραφία. Ξέρει μήπως κάποιος/κάποια τι είναι η λινογραφία;

Απόσπασμα 17:15 – 19:00

Παρακολουθήστε προσεκτικά τη διαδικασία δημιουργίας του χαρακτηριστικού που ακολουθεί ο χαρακτήρας Χαμπής για να είστε σε θέση στη συνέχεια να εξηγήσετε τι είναι η λινογραφία.

Μετά τη θέαση τα παιδιά εξηγούν τη διαδικασία, με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού, ενώ παράλληλα γίνεται ξανά η προβολή. Εναλλακτικά θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και οι ταινίες:

<https://eikad.schools.ac.cy/index.php/el/yliko/vinteo-technikes/18-vinteo-technikes/172-vinteo-technikes-charaktiki-typoma> (Υ.Π.Α.Ν.)

<http://printmaking.cy/gr/read-watch-listen/> (Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή)

Μετάβαση

Η/Ο εκπαιδευτικός ρωτά τα παιδιά να εντοπίσουν ποιο από τα παραμύθια του Χαμπή, που είδαν στην ταινία, έχει γίνει με την τεχνική της λινογραφίας. Καταλήγουν στο παραμύθι «Ο Σπανός τζιαι οι σαράντα δράτζιοι» και στην «Ανεράδα».

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: Ανάγνωση του παραμυθιού «Ο Σπανός τζιαι οι σαράντα δράτζιοι» και υιοθέτηση ρόλων

Τα παιδιά ήδη από την ταινία έχουν ακούσει την ιστορία του παραμυθιού σε γενικές γραμμές από τον Χαμπή. Η/Ο εκπαιδευτικός μπορεί να τα ενθαρρύνει να υιοθετήσουν ρόλους από το παραμύθι και να ζωντανέψουν την αφήγηση του παραμυθιού. Για παράδειγμα 1-2 παιδιά εκ περιτροπής, μπορεί να είναι ο Σπανός και άλλα 2-3 οι δράκοι. Η/Ο εκπαιδευτικός έχει ετοιμάσει καρτέλες με τα λόγια τους που όταν έρθει η σειρά τους, τα διαβάζουν. Τους δίνει μερικά λεπτά να τα διαβάσουν για να είναι προετοιμασμένα, ενώ παράλληλα τα παιδιά που είχαν σχεδιάσει αρχικά σκηνές από αυτό το παραμύθι, τις δείχνουν ξανά στους συμμαθητές/συμμαθήτριάς τους.

ΚΛΕΙΣΙΜΟ

Αναμένεται ότι θα ολοκληρωθεί η ανάγνωση – δραματοποίηση του παραμυθιού και λίγη ώρα πριν το τέλος του μαθήματος μπορεί να γίνει επαναφορά και εμπέδωση της γνώσης με όσα καινούρια έχουν μάθει τα παιδιά για τον χαρακτήρα Χαμπή και την τέχνη της χαρακτικής (καταγωγή, πηγή έμπνευσης, παραμύθια, τεχνικές κτλ).

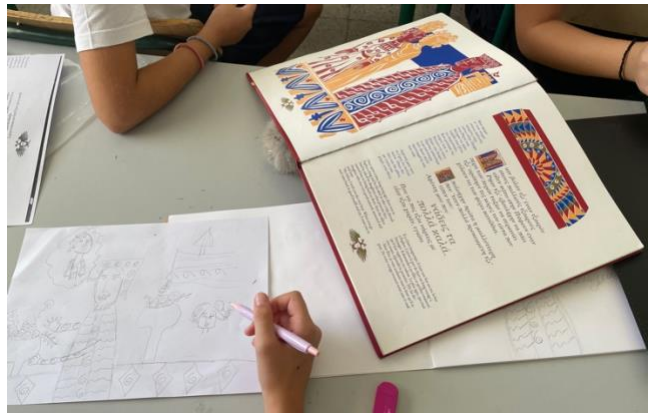
ΜΑΘΗΜΑ 2

Αφόρμηση

Ο/Η εκπαιδευτικός βοηθά τα παιδιά να ανακαλέσουν τα όσα έμαθαν το προηγούμενο μάθημα και τα ρωτάει πώς θέλουν να δημιουργήσουν τις δικές τους λινογραφίες με βάση το κυπριακό παραμύθι «ο Σπανός τζιαι οι σαράντα δράτziοι». Στα παιδιά δίνεται η δυνατότητα, σε περίπτωση που θέλουν να αξιοποιήσουν ένα από τα άλλα δύο παραμύθια να το κάνουν. Τα παιδιά είναι ελεύθερα να απεικονίσουν μία σκηνή από το παραμύθι, ή αν θέλουν να κάνουν σκηνές από το παραμύθι, που δεν έχουν ειπωθεί (πριν/μετά) ή χρησιμοποιώντας τη φαντασία τους να δημιουργήσουν τον δικό τους δράκο, ανεράδα, πριγκίπισσα κτλ. Στην τελευταία περίπτωση μπορεί να δώσουν κάποια χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους κάνοντας το, πιο οικείο, π.χ. τι του αρέσει να τρώει, ποια είναι τα χόμπι του κτλ. Επίσης, μπορεί να του δώσουν κάποια χαρακτηριστικά που σχετίζονται με την κυπριακή παράδοση. Άρα δεν επιβάλλουμε το θέμα ακριβώς, αλλά δίνουμε την ελευθερία στα παιδιά να επιλέξουν κάτι που θα τα βοηθήσει να εκφραστούν.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: Δημιουργία προσχεδίων στο εικαστικό ημερολόγιο

Τα παιδιά με έμπνευση το εν λόγω παραμύθι δημιουργούν τα προσχεδιά τους στο εικαστικό τους ημερολόγιο. Η/Ο εκπαιδευτικός τα ενθαρρύνει να σχεδιάσουν μεγάλους δράκους, αντικείμενα, ανθρώπους κτλ., καθώς στη συνέχεια θα τα χαράξουν (όσο πιο μικρά τόσο πιο δύσκολο είναι να χαραχτούν).

Μετάβαση

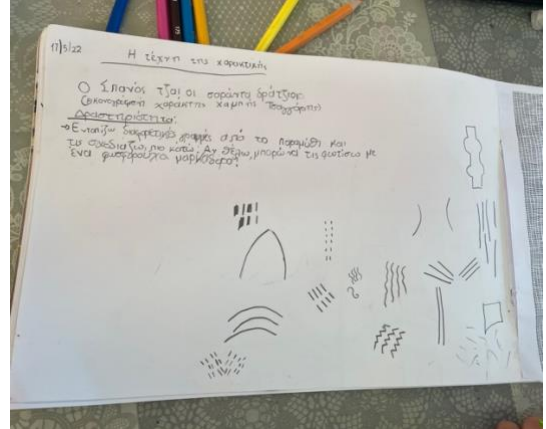

Η/Ο εκπαιδευτικός δείχνει στα παιδιά μία λινογραφία από το παραμύθι τους ζητά να της/του πουν τα χαρακτηριστικά της (π.χ. πολλές γραμμές, διαφορετικά είδη και πάχη γραμμών, μαύρο-άσπρο).

- Η λινογραφία είναι ένα παιχνίδι με τις γραμμές. Έτσι, για να προετοιμαστούμε θα πάμε στην αυλή να παίξουμε με αυτές!

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: Πειραματισμοί για τη δημιουργία διαφορετικών γραμμών και υφής

Τα παιδιά βρίσκονται στο πλακόστρωτο της αυλής του σχολείου και ενθαρρύνονται να δημιουργήσουν με χρωματιστές κιμωλίες τη δική τους γραμμή. Ο/Η εκπαιδευτικός τα παροτρύνει να δημιουργήσουν ποικιλία γραμμών. Στη συνέχεια καλούνται να περιγράψουν τις γραμμές με μία ή περισσότερες λέξεις. Ο/Η εκπαιδευτικός προτρέπει τα παιδιά να νοηματοδοτήσουν τις γραμμές, χρησιμοποιώντας τη φαντασία τους π.χ. μία κυματοειδή γραμμή μπορεί να την χαρακτηρίσουν αναστατωμένη κτλ.

Σημείωση: Αν υπάρχει χρόνος, τα παιδιά ενθαρρύνονται να σχεδιάσουν στο εικαστικό τους ημερολόγιο διαφορετικά είδη γραμμών που βλέπουν γύρω τους.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός παροτρύνει τα παιδιά μέσα από ερωτήματα, να αξιοποιήσουν γραμμές για να δημιουργήσουν διάφορα είδη υφής.

Ερωτήματα:

- Αν μπορούσατε να ακουμπήσετε την κορυφή των δέντρων πώς νομίζετε ότι θα αισθανόσασταν;
- Κοιτάξετε ψηλά στον ουρανό, υπάρχουν μερικά σύννεφα. Ακουμπήστε τα και πείτε μας πώς τα νιώθετε, τι υφή έχουν;
- Αν μπορούσατε να ακουμπήσετε τις πλαγιές των βουνών τι θα νιώθατε;
- Πάμε τώρα να σχεδιάσουμε και πάλι με την κιμωλία μας διαφορετικά είδη γραμμών που μας δείχνουν υφή.
- Ποιες άλλες λέξεις ταιριάζουν με τις γραμμές σας;
- Ποια επίθετα μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε;

Ο/Η εκπαιδευτικός δείχνει στα παιδιά ένα μεγάλο φύλλο και τα καλεί να δουν τις ραβδώσεις του και να σχολιάσουν πώς η ίδια η φύση μας δείχνει πώς να δημιουργήσουμε τις γραμμές. Στη συνέχεια δίνει στα παιδιά καρτέλες με λέξεις που δείχνουν διαφορετικές επιφάνειες (π.χ. τραχιά, λεία, απαλή, μαλακή, σκληρή) και τα καλεί να εντοπίσουν στην αυλή επιφάνειες που έχουν τη συγκεκριμένη υφή και να τις αφήσουν εκεί.

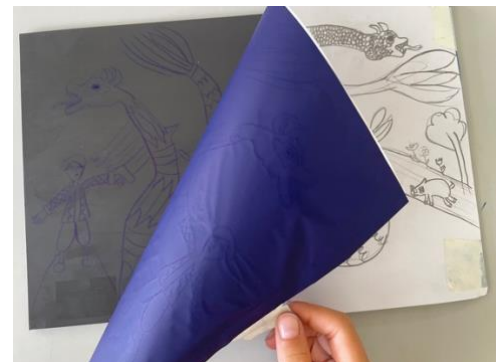

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: Δημιουργία Λινογραφίας

Επιστρέφοντας στην τάξη, ο/η εκπαιδευτικός προβάλλει τη σύντομη ταινία Βίντεο με τεχνικές: Χαρακτική σε Λινόλεοι που υπάρχει αναρτημένη στην ιστοσελίδα Εικαστικές Τέχνες του Υ.Π.Α.Ν.: <https://eikad.schools.ac.cy/index.php/el/yliko/vinteo-technikes/18-vinteo-technikes/172-vinteo-technikes-charaktiki-typoma>

Στη συνέχεια δίνει στα παιδιά φωτοτυπημένα τα προσχέδιά τους και τα προτρέπει να περάσουν ξανά το σχέδιό τους με μολύβι ή στυλό χρησιμοποιώντας τη λαδόκολλα. Στη συνέχεια γυρνάνε ανάποδα την κόλλα και τοποθετούν τη λαδόκολλα στο λινόλεοι και από πάνω το σχέδιό τους. Πιάνουμε τις κόλλες με χαρτότελα πάνω στο λινόλεοι, ώστε να βγει σωστά το αποτύπωμα του έργου.

Αφού αφαιρέσουν το σχέδιο και τη λαδόκολλα, εμφανίζεται το σχέδιο στο λινόλεουμ, που σε αυτή τη φάση καλούνται να «χρωματίσουν» με μαρκαδόρο. Δηλαδή μαυρίζουν τα σημεία που δεν θέλουν να χαράξουν και θέλουν να φαίνονται άσπρα κι αφήνουν κενά αυτά που θέλουν να χαράξουν. Επίσης, τα σημεία που θέλουν να φαίνονται «γκρίζα» τα διακοσμούν με ποικιλία γραμμών. Με αυτόν τον τρόπο, φαίνεται πώς περίπου θα είναι το τελικό έργο.

Σημείωση: Αν θεωρούμε ότι τα παιδιά χρειάζονται περισσότερη εξάσκηση με τις γραμμές, ή αν δεν υπάρχει αρκετός χρόνος για αυτή τη δραστηριότητα, μπορούν να διακοσμήσουν με διαφορετικές γραμμές το προσχέδιό τους.

ΜΑΘΗΜΑ 3

Αφόρμηση - Μετάβαση

Ο/Η εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τα παιδιά να ανακαλέσουν τα όσα έμαθαν στο προηγούμενο μάθημα και τα ρωτάει αν έχουν δει ποτέ αυθεντικά χαρακτηριστικά έργα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: Θέαση ταινίας για τον χαρακτήρα Χαμπή Τσαγγάρη

Απόσπασμα 5:58 – 8:10

Ερωτήματα πριν από τη θέαση:

- Πού θα μπορούσαμε να δούμε πολλά χαρακτηριστικά έργα; Ξέρετε κάποιο Μουσείο Χαρακτικής στην Κύπρο;

Ερωτήματα κατά τη θέαση:

- Ποια Μουσεία αναφέρει ο χαρακτήρας Χαμπής;
- Για ποιο λόγο τα δημιούργησε μαζί με τα μέλη της Σχολής-Μουσείου Χαρακτικής Χαμπή;
- Τι έργα φιλοξενεί το Μουσείο;

Ερωτήματα μετά από τη θέαση:

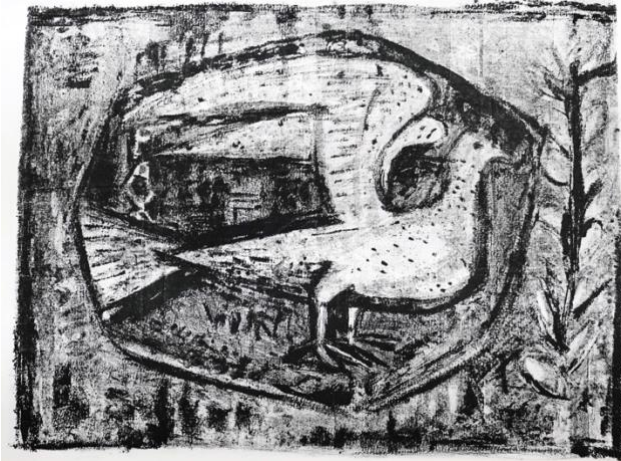
- Τι μπορεί να σου προσφέρει μια επίσκεψη στο Μουσείο χαρακτικής Χαμπή στα Πλατανίστεια ή στο Δημοτικό Μουσείο χαρακτικής στη Λευκωσία;

Όλα τα πιο πάνω ερωτήματα συζητούνται με τα παιδιά, ενώ παράλληλα ο/η εκπαιδευτικός σημειώνει σημαντικά σημεία στον πίνακα και δείχνει τα δύο Μουσεία από την ιστοσελίδα τους,

Μουσείο χαρακτικής Χαμπή στα Πλατανίστεια: <http://printmaking.cy/gr/hambis-printmaking-museum/>
Δημοτικό Μουσείο χαρακτικής στη Λευκωσία: <http://printmaking.cy/gr/hambis-printmaking-municipal-museum/>

Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός δείχνει κάποια χαρακτηριστικά έργα (λινογραφίες ή/και ξυλογραφίες) του Μουσείου (<http://printmaking.cy/gr/collection/>) και καλεί τα παιδιά να περιγράψουν πώς δημιούργησαν οι χαρακτές τον τόνο, το φως, και τη σκιά και την υφή στο έργο τους (π.χ. στα βουνά, στον ουρανό, στα ρούχα κτλ.).

Νότα Σιοτρόπου, ΡΑΧ (Ειρήνη), λιθογραφία, 1956

Τηλέμαχος Κάνθος, Παράκληση, ξυλογραφία, 1972

Τα παιδιά επίσης μπορούν να παρατηρήσουν έργα από την 2η Μπιενάλε Χαρακτικής Κύπρου για παιδιά και νέους, 2019 (Διευθύνσεις Δημοτικής και Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης σε συνεργασία με τη Σχολή-Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή) για να εντοπίσουν πώς άλλα παιδιά έχουν χρησιμοποιήσει τη γραμμή για να δημιουργήσουν τον τόνο και την υφή στα χαρακτικά τους έργα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: Εικαστική έκφραση και δημιουργία – Χαρακτική σε λινόλεουμ

Μετά τις πιο πάνω δραστηριότητες για αισθητοποίηση των εικαστικών στοιχείων (γραμμή, υφή, τόνος) που είναι απαραίτητα για τη χάραξη, δίνονται στα παιδιά τα λινόλεούμ τους και εργαλεία χαρακτικής. Ο/Η εκπαιδευτικός δείχνει μία από τις πιο κάτω ταινίες, τα αντίστοιχα αποσπάσματα που επιδεικνύουν τη χάραξη, ενώ παράλληλα τους εξηγεί τη διαδικασία:

<https://eikad.schools.ac.cy/index.php/el/yliko/vinteo-technikes/18-vinteo-technikes/172-vinteo-technikes-charaktiki-typoma> (Υ.Π.Α.Ν.)

<http://printmaking.cy/gr/read-watch-listen/> (Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή)

Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην ορθή χρήση των εργαλείων, έτσι ώστε να μην προκύψουν τραυματισμοί. Εστιάζει στον τρόπο με τον οποίο κρατάνε το εργαλείο, στο ότι το χέρι που δεν κρατά το εργαλείο είναι πάντα πίσω από αυτό που χαράζει, πατώντας το λινόλεουμ για να είναι σταθερό.

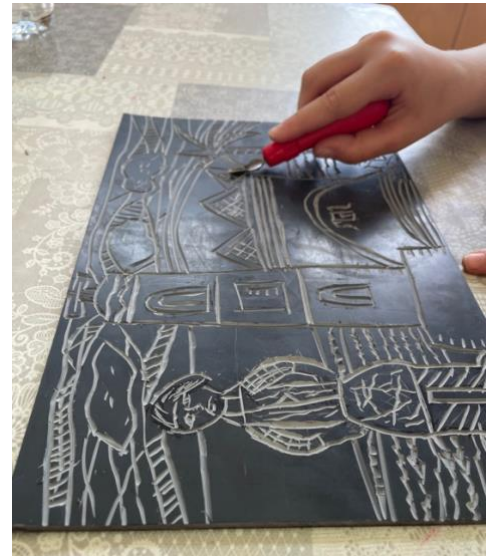

Επίσης, καλό είναι να εκπαιδευτούν τα παιδιά και σε σωστές ρουτίνες, έτσι ώστε να είναι και πιο αποτελεσματικά. Για παράδειγμα το λινόλεουμ να τοποθετείται καλά πάνω στον πάγκο για να μπορεί να χαραχτεί σωστά. Οι μυτούλες χάραξης μπαίνουν πίσω στο κουτί, όταν δεν χρησιμοποιούνται για να μην χάνονται μέσα στα κομματάκια λινόλεουμ που αφαιρούνται.

Τα παιδιά ξεκινούν να χαράσσουν, αφού πρώτα περάσει ο/η εκπαιδευτικός από κάθε παιδί ξεχωριστά και δείξει όλα αυτά που είδαν και στο βίντεο (πώς κρατά το εργαλείο,

πώς βάζει/βγάζει τις μύτες στο εργαλείο, πώς πιέζει το εργαλείο στο λινόλεουμ, πώς τοποθετεί το άλλο του χέρι για να μην κτυπήσει). Μόνο αφού βεβαιωθεί ο/η εκπαιδευτικός ότι το κάθε παιδί έχει καταλάβει αυτά τα βασικά σημεία, του δίνει ένα σετ με εργαλεία.

ΚΛΕΙΣΙΜΟ

Στο τέλος του μαθήματος, γίνεται επαναφορά των όσων τα παιδιά έχουν μάθει μέσα από τη διαδικασία χάραξης. Παράλληλα εκφράζουν συναισθήματα και σκέψεις. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί επίσης να ζητήσει από τα παιδιά να σημειώσουν στο εικαστικό ημερολόγιο κάποιες σκέψεις, διαπιστώσεις για την τέχνη της χαρακτικής. Αυτό θα βοηθήσει τα παιδιά να αποσαφηνίσουν στο μυαλό τους τη διαδικασία, ενώ παράλληλα ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να το αξιοποιήσει για αξιολόγηση.

ΜΑΘΗΜΑ 4

Αφόρμηση

Το μάθημα ξεκινά με προβολή εικόνων κεντημάτων και υφαντών της κυπριακής χειροτεχνίας και τα παιδιά καλούνται να εντοπίσουν μοτίβα. Στη συνέχεια τρία παιδιά συνεργάζονται για να δημιουργήσουν μοτίβο στον πίνακα, αφού επιλέξει το καθένα από ένα σχήμα από τα λευκαρίτικα κεντήματα.

Υπηρεσία Κυπριακής Χειροτεχνίας

(<http://www.meci.gov.cy/MECI/chs/chs.nsf/home2/home2?openform>)

Μετάβαση

Ο/Η εκπαιδευτικός υπενθυμίζει στα παιδιά την ταινία με τον χαρακτήρα Χαμπή και τα καλεί να θυμηθούν ποιες είναι οι πηγές έμπνευσής του, εστιάζοντας σε μοτίβα από την παράδοση της υφαντικής και της κεντητικής, όπως τα λευκαρίτικα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: Εντοπισμός μοτίβων στα έργα του Χαμπή και αξιοποίησή τους

Ο/Η εκπαιδευτικός προβάλλει έργα από τα παραμύθια που είναι ξεκάθαρα τα μοτίβα από την παράδοση. Τα παιδιά τα εντοπίζουν και τα περιγράφουν.

Στη συνέχεια δίνει σε κάθε παιδί ένα κομμάτι από έργο του Χαμπή (από τα δύο παραμύθια και το ποίημα) και τα καλεί να εντοπίσουν ένα μοτίβο και να προσπαθήσουν να το σχεδιάσουν στο εικαστικό τους ημερολόγιο. Εναλλακτικά μπορεί απλά να το τονίσουν με ένα χρώμα. Αν το σχολείο διαθέτει μεγεθυντικούς φακούς, τα παιδιά μπορούν να τους χρησιμοποιήσουν για να δουν πιο προσεκτικά και πιο καθαρά τις γραμμές και τα μοτίβα αυτά.

Μετάβαση

Στη συνέχεια τα παιδιά καλούνται να σκεφτούν πώς θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν τα συγκεκριμένα μοτίβα στα χαρακτηριστικά τους έργα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: Εικαστική δημιουργία

Τα παιδιά συνεχίζουν την χάραξη για την ολοκλήρωση του έργου τους, αξιοποιώντας τα μοτίβα και τις γραμμές. Στα θρανία τους παραμένουν τα αποκόμματα από έργα χαρακτηριστικής που τους έδωσε προηγουμένως η/ο εκπαιδευτικός. Τα παιδιά ολοκληρώνουν τα έργα τους και ανταλλάζουν μεταξύ τους τις πλάκες λινόλεουμ τους. Παρατηρούν τα έργα τους, σχολιάζουν, ανταλλάζουν ιδέες κι αν θέλουν μπορούν να αφιερώσουν ακόμα λίγο χρόνο για χάραξη.

Κλείσιμο

Ο/Η εκπαιδευτικός μαζεύει τα λινόλεουμ και ζητά από τα παιδιά να καταγράψουν στο εικαστικό τους ημερολόγιο την εμπειρία τους με την τεχνική της χαρακτηριστικής. Εναλλακτικά συζητούν στην ολομέλεια της τάξης, ανταλλάζοντας ιδέες και συναισθήματα.

Στη συνέχεια κομμάτια των έργων που είχαν χρησιμοποιήσει προηγουμένως χρησιμοποιούνται για να γίνει η πιο κάτω δραστηριότητα:

Ο/Η εκπαιδευτικός αφηγείται το παραμύθι, π.χ. «Ο Σπανός τζιαι οι σαράντα Δράτζιοι» και τα παιδιά που κρατάνε τα αντίστοιχα κομμάτια, τα σηκώνουν ψηλά. Αν όλα τα παιδιά της αντίστοιχης ομάδας του παραμυθιού είναι σωστά, τότε κερδίζουν, αν έστω ένα παιδί σηκώσει λάθος κομμάτι χάνουν και προχωράμε στο επόμενο παραμύθι, Επαναλαμβάνεται αυτή η διαδικασία μέχρι όλα τα παιδιά να βρουν το σωστό παραμύθι/ποίημα.

ΜΑΘΗΜΑ 5

Αφόρμηση

Η/Ο εκπαιδευτικός προβάλλει την ταινία από την ιστοσελίδα του Υ.Π.Α.Ν. «Βίντεο με τεχνικές: Χαρακτική σε λινόλεουμ» (Τύπωμα 6:00-7:40)

<https://eikad.schools.ac.cy/index.php/el/yliko/vinteo-technikes/18-vinteo-technikes/172-vinteo-technikes-charaktiki-typoma>

Παράλληλα επεξηγεί πώς θα εργαστούν τα παιδιά και τι θα πρέπει να προσέξουν.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: Τύπωμα

Η διαδικασία του τυπώματος είναι χρονοβόρα και προφανώς τα παιδιά δεν θα είναι σε θέση να τυπώσουν όλα μαζί, αφού θα χρειάζονται και τη βοήθεια της/του εκπαιδευτικού. Μία καλή πρακτική είναι να εκπαιδευτούν 3-4 παιδιά που θα είναι οι βοηθοί τυπώματος. Αυτά θα είναι τα πρώτα παιδιά που θα τυπώσουν και θα έχουν μάθει πρώτα τη διαδικασία. Επεξηγούμε πόση ποσότητα μελανιού πρέπει να βάλουμε, πώς απλώνουμε το μελάνι, τόσο στη μη απορροφητική επιφάνεια όσο και στο λινόλεουμ, πόσο μελάνι πρέπει να βάλουμε, πώς θα χρησιμοποιήσουμε την κόλλα για να τυπώσουμε, πόσο θα πιέσουμε με ένα δεύτερο καθαρό κύλινδρο ή κουτάλι και πώς θα στεγνώσουν τα έργα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: Χαρακτική και αποδόμηση-αναδόμηση

Παράλληλα με το τύπωμα, τα παιδιά θα πρέπει να έχουν και κάτι άλλο να κάνουν, καθώς θα περιμένουν να έρθει η σειρά τους και το τύπωμα θα τους πάρει μόνο 4-5 λεπτά.

Τα παιδιά που ολοκλήρωσαν και τύπωσαν τα έργα τους, μπορούν να εργαστούν για να δημιουργήσουν νέα έργα αξιοποιώντας τόσο τα δικά τους έργα όσο και έργα του χαρακτήρα Χαμπή από τα τρία βιβλία που αξιοποιήθηκαν στην ενότητα: «Ο Σπανός τζιαι οι σαράντα Δράτζιοι», «Το βασιλόπουλον της Βενεδιάς» και «Ανεράδα».

Μετάβαση

Τα παιδιά παρατηρούν και σχολιάζουν τα δικά τους έργα και του χαρακτή Χαμπή και προβληματίζονται για το πώς θα έκαναν διαφορετικά το έργο τους, αν είχαν ξανά την ευκαιρία. Στη συνέχεια τίθεται το ερώτημα αν θα ήθελαν να κάνουν από κοινού ένα έργο με τον χαρακτή Χαμπή.

Στη συνέχεια τους δίνεται η οδηγία με τα δύο παραμύθια να φτιάξουν ένα με διάφορους τρόπους (π.χ. ενώνοντας δύο έργα, τυπώνοντας το δικό τους έργο σε ένα του Χαμπή, αλλάζοντας τους ήρωες του παραμυθιού, κόβοντας το Βασιλόπουλο και κολλώντας το στη θέση του Σπανού). Με αυτό τον τρόπο αποδομούν και αναδομούν τα έργα τους που έρχονται σε διάλογο με αυτά ενός καταξιωμένου χαρακτή. Μπορούν εκτός από τα έργα τους και φωτοαντίγραφα των έργων του Χαμπή, να χρησιμοποιήσουν και κόλλες γλασέ για να φτιάξουν με κολλητική το νέο τους έργο/παραμύθι. Επιπρόσθετα μπορούν να χρησιμοποιήσουν και τα εικαστικά τους ημερολόγια για να κάνουν προσχέδια του έργου που θέλουν να δημιουργήσουν.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: Δημιουργία έγχρωμου χαρακτικού

Εναλλακτικά και αν η/ο εκπαιδευτικός κρίνει ότι δεν θα ήθελε να κάνει την προηγούμενη δραστηριότητα, μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να ξανατυπώσουν τα χαρακτικά τους σε διχρωμίες ή/και τριχρωμίες, με δύο τρόπους:

A. Τύπωμα με δύο πλάκες

Η/Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στα παιδιά πώς θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν δύο χρώματα με τη χρήση της πλάκας του λινόλεουμ τους και μίας άδειας πλάκας. Μπορεί να δείξει και την ταινία *Χαρακτική – Λινογραφία* (<http://printmaking.cy/gr/read-watch-listen/>), Τύπωμα με δύο πλάκες 3:00-3:55.

B. Τύπωμα με δύο πλάκες, τρία χρώματα

Κάποια παιδιά ίσως επιλέξουν να κάνουν τριχρωμία, χρησιμοποιώντας και πάλι τις δύο πλάκες, αλλά αυτή τη φορά κόβοντας την πλάκα τους και συγκεκριμένα ένα αντικείμενο από το έργο που θέλουν να τονίσουν, π.χ. τον ήρωά τους. Μπορεί και πάλι να παρακολουθήσουν σχετική ταινία: *Χαρακτική – Λινογραφία* (<http://printmaking.cy/gr/read-watch-listen/>), Τύπωμα με δύο πλάκες 3:55-5:05.

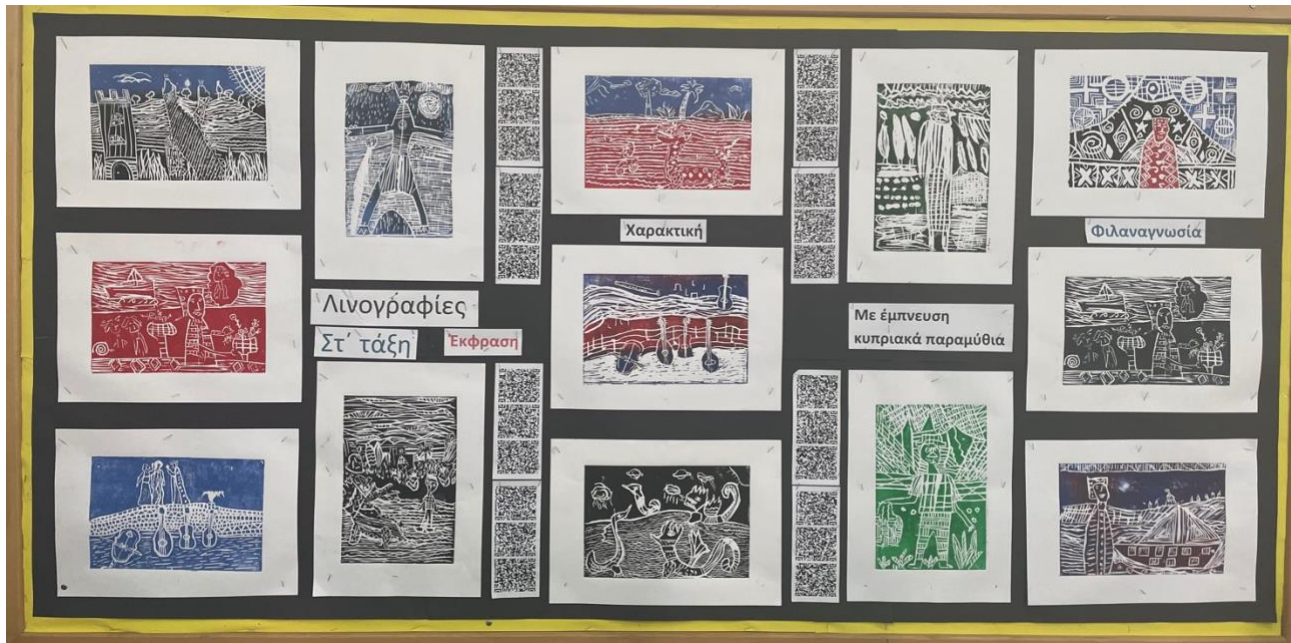
ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ – ΔΙΑΧΥΣΗ

Στο τέλος της ενότητας γίνεται μία μεγάλη έκθεση με τα έργα των παιδιών, εντός κι εκτός του σχολείου, στην οποία μπορεί να προσκληθούν και γονείς. Μία άλλη ιδέα για διάχυση είναι να φωτογραφηθούν τα έργα και να γίνουν QR code, τα οποία και μπορεί να τοποθετηθούν εκτός του σχολείου ή/και στην κοινότητα.

Τα παιδιά του σχολείου μας τα τοποθέτησαν στον Δήμο Μέσα Γειτονιάς και στο Δημοτικό Μουσείο χαρακτικής Χαμπή στη Λευκωσία.

ΑΛΛΕΣ ΙΔΕΕΣ

Θα μπορούσε η ενότητα να συνδυαστεί και με μία επίσκεψη σε ένα από τα δύο Μουσεία Χαρακτικής (Πλατανίστεια, Λευκωσία). Στο *Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή* στην Πλατανίστεια, τα παιδιά πέρα από το να δουν το Μουσείο, θα μπορούσαν να γνωρίσουν και τον χαρακτή Χαμπή από κοντά κι επίσης, θα μπορούσαν να τυπώσουν και τα έργα τους στο εργαστήριο χαρακτικής. Στο *Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή* στη Λευκωσία, τη φετινή σχολική χρονιά θα μπορούσαν να δουν την έκθεση με τα έργα του Χαμπή με τίτλο «Χαμπής – Από τη Ζωγραφική στη Χαρακτική, 1970 -1982» κι αν θέλουν να συμμετάσχουν και στο ανάλογο εκπαιδευτικό πρόγραμμα (2022-2023).

Εναλλακτικά, αν υπάρχει δυσκολία να επισκεφτούν τα Μουσεία θα μπορούσαν να δανειστούν οι εκπαιδευτικοί τις μουσειοσκευές από τα δύο Μουσεία, οι οποίες μπορεί να φανούν ιδιαίτερα χρήσιμες για την ενότητα.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΜΙΚΡΟΤΕΡΕΣ ΤΑΞΕΙΣ (Α΄ και Β΄ βαθμίδα)

Η ενότητα μπορεί να διδαχτεί και σε μικρότερες τάξεις με μία διαφορετική τεχνική, αντί για τη λινογραφία. Καθώς η χαρακτική σε λινόλεουμ με τα ειδικά εργαλεία είναι και δύσκολη και επικίνδυνη για τα μικρά παιδιά, θα μπορούσε να αξιοποιηθεί το φελιζόλ για απευθείας χάραξη ή ακόμα και η κολλαγραφία με αφρώδες υλικό (<http://printmaking.cy/gr/educational-programmes/>).

Πιο κάτω τύπωμα με φελιζόλ (Γ΄ τάξη), με θέμα: «Ο δικός μου δράκος».

Σχολείο: Δημοτικό Σχολείο Λεμεσού ΚΑ΄ - Κοντοβάθεια
Σχεδιασμός/Εφαρμογή Μαθήματος: Φωτεινή Λάρκου, Σύμβουλος Τέχνης
Εποπτεία: Τερέζα Λαμπριανού, Επιθεωρήτρια Δημοτικής Εκπαίδευσης
Σχολική Χρονιά: 2022-2023